

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Νοταρά Βενετία¹, Κουλουριδής Κωνσταντίνος², Βιόλατζης Αριστείδης³, Βάγκα Ελισσάβετ¹

1. Καθηγήτρια Εφαρμογών Msc, Τμήμα Επισκεπτών-τριών Υγείας, Σ.Ε.Υ.Π. Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας, Ελλάδα

2.Κλινικός Νοσηλευτής Ψυχικής Υγείας Msc, Ψ.Ν.Α. Δαφνί, Ελλάδα

3. Κλινικός Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπευτής Msc, MA, Ειδικός Γραμματέας Βίας Εθνικό Δίκτυο, Ελλάδα

Εισαγωγή: Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ. σε περιόδους οικονομικής κρίσης βαθαίνουν οι κοινωνικές ανισότητες και οι άνθρωποι που ανήκουν στα χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα πλήττονται περισσότερο, η προάσπιση των κονδυλίων για την υγεία γίνεται δυσκολότερη και οι ψυχιατρικές διαταραχές καθώς και οι αυτοκτονίες τείνουν να αυξάνονται. Οι κύριες συνέπειες μιας οικονομικής κρίσης είναι η ανεργία, η μείωση του εισοδήματος, η γενικευμένη αβεβαιότητα και η περικοπή των δημοσίων δαπανών, περιλαμβανομένων των δαπανών για την υγεία¹.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσης ανασκοπικής εργασίας ήταν να διερευνηθεί η οικονομική κρίση σε σχέση με τις επιπτώσεις στην υγεία και τον ρόλο των επαγγελματιών υγείας.

Στόχοι: 1. Η προβολή της ανάγκης αντιμετώπισης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στην υγεία, η οποία έχει σαν αποτέλεσμα την πρόωρη θνησιμότητα και νοσηρότητα του πληθυσμού.

2. Να αναδειχθούν τα ανακλύπτοντα προβλήματα των επαγγελματιών υγείας τόσο στην εργασία όσο και στην εκπαίδευσή τους.

Μέθοδος: Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε περιλάμβανε αναζήτηση στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων Pub med και Scopus με λέξεις κλειδιά όπως economic crisis, health implications, public health, unemployment, mental health, healthcare education, ανασκοπικών και ερευνητικών μελετών που εκπονήθηκαν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και αναφέρονταν στις επιπτώσεις στην υγεία και στον ρόλο των επαγγελματιών υγείας λόγω της οικονομικής κρίσης. Κριτήριο αποδοχής δεδομένων ήταν όλες οι έρευνες οι οποίες αναδείκνυαν τη σχέση της οικονομικής κρίσης με την υγεία του πληθυσμού και τους επαγγελματίες υγείας, ενώ κριτήριο απόρριψης ήταν μελέτες που αναφέρονταν στην οικονομική κρίση σε σχέση με άλλες παραμέτρους εκτός της υγείας.

Αναδίφηση βιβλιογραφίας: Πλήθος ερευνητικών μελετών έδειξαν ισχυρή συσχέτιση μεταξύ

ανεργίας ή χαμηλότερου εισοδήματος και σοβαρών επιπτώσεων στην υγεία. Η ανεργία και η εργασιακή ανασφάλεια έχουν αρνητική επίδραση στην υγεία, αύξηση ψυχικών διαταραχών, εθισμού και εξάρτησης σε ουσίες, αυτοκτονίες, θνησιμότητα από ισχαιμικές καρδιοπάθειες, με τις χαμηλότερα οικονομικά τάξεις να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο. Συγχρόνως με όλα τα παραπάνω, επιβαρύνεται η λειτουργία των δημόσιων μονάδων παροχής υπηρεσιών υγείας, λόγω αυξημένης ζήτησης². Έχει αναδειχθεί ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης, άρα και μειωμένου εισοδήματος, οι ασθενείς στρέφονται στις υπηρεσίες που τους καλύπτει ο ασφαλιστικός τους φορέας¹. Αποτελέσματα μελέτης που έγινε στη Σεούλ, δείχνουν πως η χρήση των υπηρεσιών υγείας από οικογένειες με υψηλό εισόδημα, ελάχιστα έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση. Αντιθέτως, τα χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα ξοδεύουν ελάχιστα χρήματα για τη χρήση υπηρεσιών υγείας. Οι άνεργοι έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση. Η ανάλυση δείχνει ότι το ποσοστό μείωσης δαπανών είναι υψηλότερο για τις δαπάνες σε φάρμακα παρά για τις δαπάνες χρήσης υπηρεσιών υγείας. Η μείωση του εισοδήματος οδηγεί στη μείωση εξόδων σε περιττές ανάγκες³. Στοιχεία από προηγούμενες περιόδους κρίσης, δείχνουν ότι ευρύτερες ή μακροπρόθεσμες στρατηγικές που διατηρούν τα επίπεδα δαπανών για την υγεία σε υψηλό επίπεδο δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Εστιασμένες προσπάθειες, για τη διατήρηση της πρόσβασης σε βασικές υγειονομικές υπηρεσίες αλλά και στοχευμένες στις ανάγκες του πληθυσμού με βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό, μπορούν να αποδειχθούν πιο αποτελεσματικές⁴.

Έρευνα που έλαβε χώρα σε 26 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδεικνύει ότι η αύξηση της ανεργίας συνδέεται με αύξηση σε αυτοκτονίες και όσο αυξάνεται η ανεργία μακροπρόθεσμα, αυξάνονται και τα ποσοστά αυτοκτονιών⁵. Η οικονομική κρίση στην Ασία οδήγησε στην απότομη αύξηση της ανεργίας και ταυτόχρονη αύξηση των αυτοκτονιών. Στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης η αύξηση της ανεργίας έχει και παράλληλη αύξηση των πρόωρων θανάτων εσκεμμένης βίας μεταξύ αυτής και των αυτοκτονιών. Οι χώρες που ανήκουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, με προγράμματα επανένταξης στην εργασία μπορούν να αναστρέψουν τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία. Καθώς, ψυχική υγεία και οικονομική κρίση είναι αλληλένδετες έννοιες, πρέπει να υπάρχει συνεχής έλεγχος. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες και η κοινωνική προστασία πρέπει να είναι άμεσες σε αυτούς έχουν ανάγκη⁶. Επίσης, η αύξηση της ανεργίας συνδέεται και με θανάτους από ισχαιμική καρδιοπάθεια. Σε παρόμοια συμπεράσματα καταλήγει και έρευνα που διενεργήθηκε

από τους Economou et al σε 13 Ευρωπαϊκές χώρες⁷. Ακόμη αναφέρεται πως υπάρχει μείωση της θνησιμότητας από τροχαία ατυχήματα^{5,8}.

Σε συνθήκες οικονομικής κρίσης οι φτωχοί αποτελούν ομάδα κινδύνου αφού είναι οι πρώτοι που πλήττονται. Παράλληλα, τα άτομα που ήδη νοσούν από ψυχικά νοσήματα, λόγω της υπάρχουσας έκπτωσης στη λειτουργικότητα, αποτελούν επίσης ομάδα υψηλού κινδύνου, δημιουργώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο όπου η φτώχεια ευνοεί τις ψυχικές διαταραχές αλλά και το αντίστροφο⁹.

Επιπρόσθετα, η μείωση των δαπανών για την υγεία έχει άμεσο αντίκτυπο και στους επαγγελματίες υγείας, οι οποίοι καλούνται μέσω των οικονομικών πιέσεων για την περίθαλψη, να διατηρήσουν την αποτελεσματική φροντίδα των ασθενών. Υπάρχει λοιπόν άμεση ανάγκη για ανταπόκριση του νοσηλευτικού επαγγέλματος και εν γένει όλων των επαγγελματιών υγείας, στην αύξηση των σωματικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτει από την οικονομική κρίση, αλλά και σε όλες τις ραγδαίες αλλαγές στο τοπίο της υγειονομικής περίθαλψης¹⁰. Μελέτη στην Αγγλία αναφέρει πως η διοίκηση των νοσηλευτικών υπηρεσιών πρέπει να λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε το σύστημα υγείας της Αγγλίας να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις¹¹.

Επισημαίνεται ακόμη, πως εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της έλλειψης νέων πόρων, παρατηρείται αλλαγή στην εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας, αφού απαιτεί προσωπικό, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό^{12,13}.

Συμπεράσματα: Η υγεία διατρέχει κίνδυνο σε περιόδους ταχείας οικονομικής αλλαγής και συνεπώς η δημόσια περίθαλψη πρέπει να παραμείνει προσιτή σε όλους. Είναι απαραίτητο οι υπεύθυνοι που χαράσσουν πολιτικές υγείας, να διαμορφώσουν ένα σύστημα υγείας πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό για τον πληθυσμό. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, στα προγράμματα προαγωγής υγείας καθώς και στη μείωση χρήσης των νοσοκομείων¹⁴. Τα κράτη δεν πρέπει να προστατεύουν την εθνική οικονομία σε βάρος του συστήματος περίθαλψης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. World Health Organization. The financial crisis and global health. Report of a high-level consultation. Geneva: WHO; 2009
2. Γ. Κυριόπουλος, Β. Τσιάντου. Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην υγεία και την ιατρική περίθαλψη. *Αρχαία Ελληνικής Ιατρικής*, 27(5):834-840, 2010
3. Yang BM, Prescott N, Bae EY. The impact of economic crisis on health-care consumption in Korea. *Health Policy Plan*. Dec;16(4):372-85, 2001
4. Gottret P, Gupta V, Sparkes S, Tandon A, Moran V, Berman P. Protecting pro-poor health services during financial crises: lessons from experience. *Adv Health Econ Health Serv Res*. 21:23-53, 2009
5. Stuckler D, Basu S, Suhrcke M, Coutts A, McKee M. The public health effect of economic crises and alternative policy responses in Europe: an empirical analysis. *Lancet*. 2009 Jul 25;374(9686):315-23. Epub 2009 Jul 7.
6. Uutela A. Economic crisis and mental health. *Curr Opin Psychiatry*. Mar;23(2):127-30, 2010
7. Economou A et al. Are recessions harmful to health after all? Evidence from the European Union. *J Econ Stud*, 35:368–384
8. Falagas ME, Vouloumanou EK, Mavros MN et al. Economic crises and mortality: a review of the literature. *Int J Clin Pract*, 63:1128–1135, 2009
9. Γιωτάκος Ο. Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία. *Ψυχιατρική*, 21:195-204, 2010
10. Chang NH, Huang CL, Yang YO. The effects of economic crises on health care. *Hu Li Za Zhi*. 2010 Aug;57(4):89-94
11. Hewison A. Feeling the cold: implications for nurse managers arising from the financial pressures in health care in England. *J Nurs Manag*. Jul;18(5):520-5, 2010
12. Zabalegui A, Cabrera E. Economic crisis and nursing in Spain. *J Nurs Manag*. Jul;18(5):505-8, 2010
13. Bortoluzzi G, Palese A. The Italian economic crisis and its impact on nursing services and education: hard and challenging times. *J Nurs Manag*. Jul;18(5):515-9, 2010
14. Notara V, Koupidis SA, Vaga E, Grammatikopoulos IA. Economic crisis and challenges for the Greek healthcare system: the emergent role of nursing management. *J Nurs*

Manag. Jul;18(5):501-4, 2010